

LEIJONANKESYTTÄJÄ

Ruotsi, 2003

Ohjaaja: Manne Lindwall

Pääosissa: Lisa Lindgren, Magnus Krepper, Eric Lager, Linus Nord

Genre: draama

Kesto: 89 min.

Ikäraja: K7

Oppimateriaalin ikäsuositus: 2.-6.luokat

Oppimateriaalin teemoja: kiusaaminen, pelko, vaikean asian kohtaaminen, kiusaajan taustat, uusperhe

Alkuperäinen nimi: *Lejontämjaren*

SYNOPSIS

Simonia kiusataan koulussa. Hänen kiusaajansa on Alex-niminen poika. Simon asuu äitinsä kanssa kahden, kun äidille tulee uusi poikaystävä Björn. Pian Simon ystäväystyy Björnin kanssa, mutta kiusaaja Alex osoittautuukin Björnin pojaksi. Kiusaaminen jatkuu myös kotona, kun Björn ja Alex muuttavat Simonin ja äidin luokse asumaan. Ulospääsyyn vaikeasta tilanteesta on Simonin löydettävä itselleen vahvuus sisältäpäin ja ymmärrettävä millaisia tunteita Alexin käytöksen takaa löytyy.

Höistad jakaa kiusaamisen kolmeen eri ilmenemismuotoon; *hiljaiseen, sanalliseen tai fyysiseen kiusaamiseen*.

Tavallisin kiusaamisen muoto on *hiljaista kiusaamista*, jota on myös vaikeinta ulkopuolisen huomata. Se voi ilmetä esim. katseen välttelynä, tuijottamisena, huokailuna tai toisen kohtelemisena kuin ilmaa. Hiljaisen kiusaamisen uhrit ovat usein vaitonaisia ja huomaamattomia oppilaita, jotka eivät pidä melua itsestään eivätkä kerro, mitä joutuvat kokemaan, kertoo Höistad kirjassaan.

Sanallisella kiusaamisella Höistad tarkoittaa mm. kuiskuttelua, juorujen levittämistä, pilkkaamista, matkimista, uhkailua, toisen tekemisen tai sanomisten jatkuvaa kommentoimista tai pilkkanaurua. Sanallinen kiusaaminen voi olla myös lappujen tai nimettömien viestin lähettämistä tai pulpetin sotkemista.

VIHJEITÄ ELOKUVAN KÄSITTELYYN

1. Koulukiusaamisen määrittelyä

Gunnar Höistad (2003) määrittelee kiusaamisen seuraavalla tavalla:
Kun yksi tai useampi ihminen toistuvasti ja pidemmän ajan kuluessa kohdistaa tietoista ja aktiivista kielteistä käytöstä yhtä tai useampia kohtaan tai sulkee heidät pois joukostaan.

Fyysisen kiusaamisen on ulkopuolisen helpointa huomata. Ulkoiset merkit, kuten revityt vaatteet tai mustelmat voivat paljastaa kiusaamisen. Höistadin mukaan kiusaaminen voi olla myös sitä, että kiusaaja ikään kuin ”sattumalta” tönäisee uhriaan tai hänen pulpettiaan, nipistää ohimennon, seisoo tiellään, lyö oven kiinni oven edessä. Uhrin tavaroita voidaan kätkeä tai heitellä. Fyysinen kiusaaminen voidaan naamioida leikiksi tai urheiluksi, niin ettei sitä juuri huomata, sillä kiusaajan tarkoitus ei ole jäädä kiinni tekemisistään.

2. Ryhmän tilanteen kartoittaminen

Opettaja saa oppilasryhmästä ja sen valtasuhteista hyödyllistä tietoa mm. seuraavien tehtävien avulla.

a) Sosiogrammi:

Opettaja voi kertoa suunnittelewansa luokan jakamista ryhmiin. Jokaiselle oppilaalle annetaan paperi johon hänen tulee kirjoittaa kenen oppilaan kanssa haluaisi päästä samaan ryhmään tai kenen viereen istumaan. Paperin ylälaitaan tulee oppilaan oma nimi. Tehtävän antoa voidaan myös tarkentaa pyytämällä oppilaita nimeämään 2-3 nimeä, joissa on sekä tyttöjen että poikien nimiä. Tämän jälkeen vastauspaperit kerätään pois.

Opettaja voi vastausten perusteella piirtää itselleen nuolikartan, ketkä ovat luokan suosituimpia ja vähemmän suosittuja oppilaita. Sosiogrammi kertoo opettajalle luokan ryhmäytymisestä. Sitä ei ole syytä näyttää oppilaille.

b) Luokan ilmastoa voidaan tutkia myös kysymysten avulla. Oppilaan tehtävänä on kirjoittaa vastauspaperille luokkatovereiden nimiä seuraavien kysymysten mukaisesti:

- Sinulla on kaksi ilmaista ranneketta huvipuistoon. Voit valita luokaltasi yhden kaverin. Kenet valitset?
- Luokallenne tulee uusi kiva oppilas, jonka moni haluaisi saada kaverikseen. Kuka saa hänet ensiksi ystäväkseen?
- Luokka tietää, että yhtä oppilasta kiusataan jatkuvasti. Osa oppilaista haluaisi kertoa asiasta opettajalle. Yksi luokkatovereista vaatii asian pitämistä salassa. Kuka?
- Opettaja on antanut tehtäväksesi hakea lisätietoa esitelmää varten koulun kirjastosta. Kenet valitset pariksesi?

- Olet kaatunut välitunnilla ja loukannut itseäsi. Tarvitset apua. Kuka luokkatovereistasi tarjoutuu avuksi?
- Välitunnilla leikitään leikkiä, yksi ei kuitenkaan pääse mukaan. Ketä ei oteta leikkiin?
- Suunnittelette luokan kanssa luokkaretkeä, mutta kohteesta tulee erimielisyyttä. Yksi oppilaista tekee ratkaisevan ehdotuksen, jonka kaikki hyväksyvät. Kuka on ehdotuksen tekijä?
- Opettaja joutuu yllättäen lähtemään pois luokasta kesken oppitunnin. Luokassa alkaa tapahtua kaikennäköistä. Kerro mitä näet?
- Nyt opettaja on tullut takaisin luokkaan. Mitä seuraavaksi tapahtuu?

3. Tunteet tietoiseksi

Kiusaamistilanteisiin liittyy monenlaisia tunteita, pääasiassa kielteisiä. Yksi tapa välttää kiusaamista on tuoda erilaiset tunteet näkyviksi ja pyrkiä lisäämään oppilaiden empatian eli myötäelämisen kykyä. Empatiaa voidaan harjoituttaa mm. seuraavilla ilmaisuharjoituksella:

a) Sopusointu ja ristiriita. Seisotaan isossa piirissä. Joka toinen sanoo ja elehtii ”Minä olen vahva” ja joka toinen ”Minä olen heikko”. Voidaan mennä piirissä näin useampi kierros. Muutetaan tehtävää hieman. Jatketaan samoin kuin edellä, mutta nyt vastakohtaisin elein ja sanoin. Kun sanotaan ”Minä olen vahva” niin täytyy esittää samalla heikkoo ja päinvastoin.

b) Kävellään vapaasti tilassa. Ohjaaja antaa ohjeita millainen olet, kävelijät muuttavat kulkuaan ohjeiden mukaan. ”Olet juuri oppinut kävelemään, sinulla on kova kiire, olet kovin väsynyt, jne..”
Tai kaikki kävelevät tilassa. Joku huutaa esim. hypitään!, mennään lattialle makaamaan!, jne. ehdotus kerrallaan. Joka ehdotukseen kaikki vastaavat äänekkäästi; JOO! ja toimien sitten niin kuin on ehdotettu. Uusi toimintaehdotus seuraa nopeasti.

c) Miltä minusta tuntuu? Istutaan piirissä. Oppilas saa vuorollaan nostaa pussista lapun, jossa lukee jokin tilanne. Tilanteet voivat olla seuraavanlaisia: ”Saat lahjan – sellaisen jota inhoat.”, ”Kaivat taskujasi, olet hukannut satasen.”, ”Pudotat äitisi lahjamaljakon.”, ”Opettaja palauttaa kokeet, saat

nelosen.”, ”Pelkäätkä kulkea pimeässä kellarissa”, ”Silität ihanan söpöä koiran pentua.”

Lapun sisältö luetaan ääneen kaikille ja oppilaan tehtävänä on näyttää toisille ilmeillä ja eleillä miltä lapussa oleva asia tuntuu. Muut vastaavat empaattisesti miltä asia heistä tuntuisi.

d) Oppilaille jaetaan erilaisia lehdistä leikattuja kuvia ihmisistä tai eläimistä. Oppilaiden tulee kirjoittaa ylös erilaisia positiivisia mielikuvia ja hyviä asioita mitä kuva heissä herättää. Tämän jälkeen kirjoituspaperi käännetään ja oppilaita pyydetään kirjoittamaan kuvan herättämiä negatiivisia mielikuvia. Lopuksi keskustellaan miltä tehtävän tekeminen tuntui? Oliko positiivisia vai negatiivisia tunteita helpompi löytää kuvasta. Miksi näin? Tehtävä voidaan toteuttaa myös pareittain.

4. Eri näkökulmia kiusaamiseen

a) Keskustelkaa elokuvan henkilöistä. Kuka on kiusaaja, kiusattu? Keitä muita henkilöitä elokuvasta löytyi (kaverit, aikuiset)? Miten he suhtautuivat elokuvassa kiusaajaan tai kiusattuun? Kuinka todellisia elokuvan henkilöt mielestänne olivat?

b) Kiusaamiseen voi liittyä monenlaisia syitä. Ne voivat olla vallanhalua, pelkoa, ryhmäpainetta, kateutta, heikkouden halveksimista tai omien tunteiden tai kokemusten siirtyminen toiseen ihmiseen. Pohtikaa mitkä asiat tekivät Alexista kiusaajan? Miten muuten Alex olisi voinut toimia?

c) Tyttöjen ja poikien keskuudessa ilmenee erilaisia kiusaamisen muotoja. Poikien kiusaaminen usein meluisampaa ja fyysisempää, siksi helpompi tunnistaa kuin tyttöjen välinen kiusaaminen. Keskustelkaa tyttöjen ja poikien erilaisista kiusaamisen muodoista luokassa. Millaisia tilanteita on tullut koulumatkoilla tai välitunneilla vastaan? Pohtikaa yhdessä mistä kiusaaminen johtuu?

d) Usein kiusaajalla ja uhrilla on monia yhteisiä piirteitä. Yksi yhdistävä tekijä on huono itseluottamus. Piirtäkää Simonista ja Alexista kuvat ja kirjoittakaa kuvien ympärille asioita, joita tiedätte heistä. Piirtäkää pojille myös ajatuskuplia mitä he voisivat ajatella

itsestään ja toisistaan. Vertailkaa millä tavoin pojat ovat samanlaisia/erilaisia keskenään. Lopuksi asettakaa poikien eteen tyhjät tuolit niin, että kuka tahansa voi mennä esittämään ajatuksia Simonina tai Alexina.

5. Vaikean asian kohtaaminen, ”leijonan kesyttäminen”

a) Kirjoittakaa Simonille ja Alexille kirjeitä. Mitä haluaisit sanoa kiusatulle tai kiusaajalle? Onko sinulla vastaavanlaisia kokemuksia, joista haluaisit toiselle heistä kertoa. Millä sanoilla Simonia voisi rohkaista? Millä tavoin Alexia voisi auttaa?

b) Kirjoittakaa aineita kiusaamisesta. Tarinat voivat olla kuvitteellisia tai kertomuksia tosi tapahtumista. Keskustelkaa erilaisista tavoista kuvata tunteita kirjoittaen. Kirjoittakaa tarinoihin useita erilaisia loppuja.

c) Rakentakaa pieniä rooliesityksiä, joissa tapahtuu jokin kiusaamiseen johtava tilanne. Esitykset jätetään kesken ja yleisö saa osallistua kertomalla millä tavoin tilanne ratkeaa. Keskustelkaa jokaisen esityksen jälkeen mistä tilanteessa oikein oli kysymys.

6. Kiusaamisen ehkäiseminen omassa luokassa tai koulussa

Turvallisen koulun tärkeitä toimintatapoja ovat aktiivinen kiusaamistilanteita ennaltaehkäisevä työ, kiusaamistilanteisiin nopea puuttuminen ja selvittäminen sekä kaikkien ilmenneiden tapausten jatkoseuranta. Tärkeitä ovat asian kirjaaminen koulun toimintasuunnitelmaan sekä asiaan perehtyneen työryhmän ja tukioppilaiden kouluttaminen koko kouluväen avuksi. Luokassa on hyvä ajoittain keskustella avoimesti sekä pienryhmäkeskusteluina; Millainen tunnelma luokassa nyt on? Millaisia asioita ryhmänä tavoittelemme? Mitä minä itse voin tehdä sen eteen? Mitä muut voivat tehdä? Mitä voimme yhdessä tehdä?

7. Positiivista ilmapiiriä

a) Lankakerä kiertää

Oppilaat istuvat piirissä ja yhdelle annetaan lankakerä. Tämä pitää langan päästä kiinni ja kertoo luokasta/koulupäivästä yhden hyvän asian ja heittää kerän toiselle oppilaalle. Jokainen kertoo vuorollaan positiivisia asioita luokasta oppilaiden välille syntyessä tiivis lankaverkko.

b) Minä olen hyvä...

Ryhmä seisoo piirissä. Jokainen sanoo oman etunimensä (esim. Pekka) ja missä asiassa on mielestään hyvä tai onnistunut. Tämän jälkeen kaikki oppilaat sanovat kuorossa: "Pekka, sinä olet hyvä."

c) Lappu selkään

Jokaiselle oppilaalle kiinnitetään A4-paperi selkään maalarinteipillä ja jokainen ottaa itselleen kynän. Oppilaiden tehtävänä on kulkea ympäri luokkaa ja kirjoittaa jokaisen "selkään" jokin positiivinen asia tästä henkilöstä. Lopuksi jokainen ottaa lapun pois selästään ja voi lukea millaisia asioita luokkatoverit ovat hänestä löytäneet.

Tehtävä voidaan tehdä myös siten, että oppilaat istuvat omilla paikoillaan ja jokainen laittaa nimellään varustetun paperin kiertämään. Kun on kirjoittanut paperissa lukevasta henkilöstä jonkin positiivisen asian, niin paperi annetaan eteenpäin seuraavalle. Paperit kiertävät luokassa, kunnes oma paperi palautuu kierrokselta takaisin.

8. Kirjallisuusviitteitä aiheesta

Kiusaamisasiaa käsiteltäessä voi luokassa nousta esille odottamattomia tilanteita.

Oppilaiden tärkeäksi kokemien asioiden käsittelyyn on hyvä varata aikaa.

Oppilashuoltoryhmän jäseniä on syytä pyytää avuksi luokkatyöskentelyyn mukaan, mikäli esille nousee vaikeita tai pitkään kestäneitä kiusaamistapauksia.

Seuraavassa muutama hyödyllinen kirjallisuusviite asiasta kiinnostuneille:

- Gunnar Höistad: Irti kiusaamisen kierteestä, Kirjapaja 2003
- Christina Salmivalli: Koulukiusaamisessa puuttuminen, PS - Kustannus 2003
- Christina Salmivalli: Kiusaaminen ryhmäilmiönä, Gaudeamus 1999

Seuraavassa muutama lasten- ja nuorten kirja luokassa ääneen luettavaksi ja yhdessä käsiteltäväksi:

- Tuula Kallioniemi: Ihmemies Topi - Luokkaan tulee uusi oppilas. 4.-6.lk
- Annika Thor: Totuus vai tehtävä - Kiusaaminen tyttöporukassa. 5.-6.lk
- Louis Sachar: Takapulpetin poika - Luokkahäirikön tarina. 5.-6.lk

Oppimateriaalin on laatinut
luokanopettaja Annika Henriksson.
Materiaalin on tuottanut
Koulukinoyhdistys.